

**Kwaliteitsonderzoek naar aanpak van risicjongeren uit
problematische jeugdgroepen door gemeentelijk
netwerk X**

Kim van der Linden

Josta Meijers

**Kwaliteitsonderzoek naar aanpak van risicjongeren uit
problematische jeugdgroepen door gemeentelijk netwerk X**

Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen

Universiteit Utrecht

Kim van der Linden (4111907)

Josta Meijers (5508975)

Datum: 25 juni 2017

Thesis Pedagogische Wetenschappen (200600042)

Universiteit Utrecht

Begeleider: Dr. C. Baerveldt

Abstract (Engels)

The quality of the approach of at-risk youth from problematic youth groups by the municipal network is researched. The research is conducted in municipality X. There's been looked at different features: collaboration, content of the approach, influence of the shift in responsibility and the chance there will be an approach when the at-risk youth is observed. In this research, semi-structured interviews are conducted with six participants of three network organizations: the municipality, the police and 'street coaches'. Also, three secondary resources are analyzed. Those resources were found online or obtained from the participants. This research shows that every four weeks there is a consultation between teams of different actors to maintain the collaboration. Since last year municipality X uses a new methodology to observe problematic youth groups and their characteristics: the 'group scan'. After filling in the group scan, they talk about one of the youth groups in the consultation. After this the public prosecution, police and municipality will create an approach. In this approach, different measures will be taken: the group aimed-, person aimed- and area-aimed measure. The municipality has full responsibility over all juvenility including the youth groups. The network actors are aware of this shift in responsibility but the municipality isn't always the main-observer. Not all the actors share the information they've gathered. It looks like the number of youth groups is decreased. The chance there will be an approach when at-risk youth is observed is 25 percent. The freedom of filling in the group scan, the influence of social media and the moving of youth groups to different cities are factors which have influence on this chance.

Abstract (Nederlands)

In gemeente X is een kwaliteitsonderzoek gedaan naar de aanpak van risicojongeren uit problematische jeugdgroepen door het gemeentelijk netwerk. Hierbij is gekeken naar de volgende kenmerken: samenwerking, inhoud van de aanpak, invloed van verschuiving verantwoordelijkheid en reactiekans. Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews uitgevoerd met zes participanten uit drie organisaties uit het gemeentelijk netwerk: de gemeente, de politie en de straatcoaches. Daarnaast is een analyse uitgevoerd over drie secundaire bronnen verkregen van het internet en de participanten. Uit dit onderzoek blijkt dat iedere vier weken een overleg plaatsvindt tussen teams van verschillende actoren binnen het netwerk om de samenwerking in stand te houden. Sinds afgelopen jaar wordt gebruik gemaakt van een nieuwe methodiek om problematische jeugdgroepen en hun karakteristieken in kaart te brengen: de groepsscan. Na het opstellen van deze groepsscan wordt in het overleg gesproken over een jeugdgroep, waarna de driehoek een aanpak opstelt. Binnen deze aanpak wordt gebruik gemaakt van de meersporenaanpak die verschillende maatregelen bevat: de groepsgerichte-, persoonsgerichte- en domeingerichte maatregel. De gemeente heeft tegenwoordig de verantwoordelijkheid over alle jeugdzaken en dus ook de jeugdgroepen. Het netwerk is zich bewust van deze verschuiving van verantwoordelijkheid. De gemeente is echter nog niet altijd de hoofdsignaleerder en niet alle actoren delen al hun verkregen informatie. Het aantal jeugdgroepen lijkt afgenomen en de kans dat op een jeugdgroep wordt gereageerd door het netwerk is zo'n 25 procent. De vrijheid bij het invullen van de groepsscan, de invloed van social media bij jeugdgroepen en de verplaatsing van jeugdgroepen naar andere steden zijn factoren die invloed hebben op deze reactiekans.

Inleiding

In Nederland veroorzaken rondhangende jongeren overlast. De laatste jaren wordt minder overlast ervaren. Vergeleken met 2007 is er in 2015 een procentuele daling van 64% in het aantal minderjarigen verdachten. Daarnaast is het aantal strafrechtelijke daders procentueel gedaald met 61% (Laan & Goudriaan, 2016). Ondanks deze enorme afname voelt 40,9% van de Nederlanders zich onveilig op plekken waar groepen jongeren rondhangen (Centraal Bureau Statistiek [CBS], 2016). In de publieke opinie, media en het politiek debat komt het begrip overlast en criminaliteit onder jongeren zelfs steeds vaker voor (Pleysier & Deklerck, 2006; Brinkgreve, 2005). Hierdoor ontstaat het idee dat het de verkeerde kant op gaat met de jeugd. Er wordt gedacht dat het slechter gaat in vergelijking met eerdere jaren. Jongeren worden volgens Brinkgreve (2005) tegenwoordig eerder gezien als angstaanjagende risicjongeren in plaats van kinderen die misschien extra zorg en aandacht nodig hebben. Dit is echter onterecht. Cijfers tonen aan dat criminaliteit onder jongeren daalt (CBS, 2016).

Sinds de nieuwe jeugdwet zijn gemeenten verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp. De gemeente heeft hierdoor veel nieuwe taken gekregen. Zo moet zij onder andere zelf zorgen voor voorzieningen op het gebied van jeugdhulp van goede kwaliteit. Daarnaast moet er een beleidsplan voor preventie, ondersteuning en zorg ontwikkeld zijn. Ook moet zij zorgen voor een goede samenwerking met andere sectoren als zorg, onderwijs, politie en justitie. Verder is de gemeente verantwoordelijk voor de maatregelen voor de aanpak van kindbescherming, jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering (Rijksoverheid, 2017). Hiervoor is kennis nodig over (oorzaken van) het deviante gedrag van jeugd en zal samengewerkt moeten worden met andere organisaties binnen het gemeentelijk netwerk. Bij samenwerking tussen groepen kunnen problemen makkelijker opgelost worden (Van Woerkum & Aarts, 2002). Diversiteit tussen organisaties is belangrijk om vanuit verschillende visies naar de problemen te kijken. Communicatie speelt in het behoud van deze diversiteit een grote rol.

In deze thesis wordt een kwaliteitsonderzoek uitgevoerd waarbij het netwerk van de gemeente X in kaart wordt gebracht. Dit netwerk is van belang bij het herkennen en aanpakken van overlast en criminaliteit door risicjongeren. Ruim 8,6% van de bewoners in gemeente X ervaart veel overlast door jongeren. Dit percentage ligt hoger dan de 5% overlast die hierdoor wordt ervaren in heel Nederland (CBS, 2016). Hierdoor is gemeente X een interessante gemeente om het kwaliteitsonderzoek uit te voeren.

In het onderzoek worden verschillende kwaliteitskenmerken onderzocht: de samenwerking, de inhoud van de aanpak, de invloed van de verschuiving van verantwoordelijkheid en de reactiekans. Inhoud van de aanpak betreft de specifieke methoden en maatregelen die genomen worden wanneer een groep gesignaleerd is. Reactiekans is de kans dat op de problemen veroorzaakt door de problematische

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

jeugdgroepen wordt gereageerd door het netwerk, waarbij deze reactie wordt opgemerkt door de jongere. De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld voor dit onderzoek.

Allereerst: in hoeverre is er sprake van samenwerking tussen de verschillende actoren binnen het gemeentelijk netwerk en hoe ziet deze samenwerking eruit? Ten tweede: wat is de inhoudelijke aanpak van risicjongeren uit problematische jeugdgroepen die uitgevoerd wordt door het gemeentelijk netwerk? Vervolgens: in welke mate heeft de verschuiving van verantwoordelijkheid binnen het gemeentelijk netwerk invloed op de inhoud van de aanpak? Afsluitend: wat is de kans dat er gereageerd wordt op gesignaleerde risicjongeren uit problematische jeugdgroepen door het netwerk van de gemeente X, waarbij de jongeren deze reactie opmerken? Met als subvraag: door welke factoren wordt deze kans beïnvloed?

Vanuit dit kwaliteitsonderzoek kan gekeken worden naar eventuele problemen en oplossingen bij de aanpak van problematiek van risicjongeren door het gemeentelijk netwerk X. Deze thesis bevat een theoretisch kader waarin eerst gekeken wordt naar verschillende soorten jeugdgroepen met hun kenmerken en oorzaken van risicogedrag door jongeren in deze jeugdgroepen. Vervolgens zal kort ingegaan worden op verschillende soorten netwerken en de samenwerking hierin. Het theoretisch kader wordt afgesloten met een overzicht van de huidige aanpak in Nederland en daarbuiten. Hierna volgt de methoden, waarin onder andere het design van de thesis wordt toegelicht. In de resultaten wordt aan de hand van citaten uit de interviews het netwerk in kaart gebracht met de samenwerking, de inhoudelijke aanpak, de invloed van de verschuiving van verantwoordelijkheid en de reactiekans. Als laatste wordt de thesis afgesloten met een conclusie van de resultaten en een discussie met limitaties, aanbevelingen en suggesties voor vervolgonderzoek.

Theoretisch Kader

Definities

Allereerst is het van belang om het begrip 'problematische jeugdgroep' te definiëren. Of een groep als overlastgevend en problematisch wordt ervaren is met name afhankelijk van de ervaring van betrokkenen: het zijn interactieve en subjectieve begrippen (Pleysier & Deklerck, 2006). Gedrag wordt vaak ervaren als overlastgevend en problematisch als de grens tussen de private en publieke ruimte onder druk komt te staan (Breeuwsma, 2001). Om het begrip toch te kunnen definiëren en een aanpak toe te passen hebben Beke, Van Wijk, en Ferwerda (2006) een onderscheid gemaakt tussen drie problematische jeugdgroepen in Nederland: de hinderlijke jeugdgroep, de overlastgevende jeugdgroep en de criminele jeugdgroep. De hinderlijke jeugdgroep is af en toe luidruchtig aanwezig, soms zijn er kleine incidenten zoals vernieling. De overlastgevende jeugdgroep kan provocerend optreden, valt omstanders lastig, vernielt regelmatig eigendommen en maakt zich schuldig aan lichtere vormen van criminaliteit.

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

De criminele jeugdgroep komt vaker in aanraking met de politie en pleegt delicten meer voor het financiële gewin. Jongeren uit de hinderlijke jeugdgroep en overlastgevende jeugdgroep vinden daarentegen het sociale gewin belangrijker. Bovengenoemde activiteiten zorgen namelijk voor aanzien en het groepsverband (hun sociale netwerk) wordt versterkt (McIllwain, 1999; Weijers & Elieaerts, 2015). Deze definitie van problematische jeugdgroepen is in Nederland nog geldig, maar het onderscheid wordt minder sterk gelegd en de aanpak wordt niet direct gebaseerd op het soort groep. Het gemeentelijk netwerk is van mening dat er overlap is binnen en tussen de groepen.

Dit kwaliteitsonderzoek focust zich op het gemeentelijk netwerk waaruit de aanpak voortkomt om dit overlastgevend- en problematisch (groeps)gedrag te verminderen. Een netwerk is een relatief open systeem dat een aantal relatief gesloten systemen verbindt (McIllwain, 1999; Van Dijk, 2001). Deze relatief gesloten systemen zijn individuen, groepen en organisaties (Van Dijk, 2001). Een netwerk is dynamisch en moet zich continu aanpassen of veranderen in de maatschappelijke context (McIllwain, 1999; Van Dijk, 2001). In dit onderzoek zal de volgende (praktische) definitie van het begrip netwerk worden gehanteerd: alle individuen en organisaties die in aanraking komen met problematische jeugdgroepen.

Samenwerking en sturing binnen het netwerk

Het ontbreken van een eenduidig bejegeningprofiel bij alle organisaties in het netwerk is een grote belemmering voor een effectieve aanpak (Burik et al., 2013; Ferwerda, 2009). Primair denken vanuit het perspectief van de eigen organisatie is uit den boze, pluriformiteit in de aanpak is belangrijk maar hierin moet iedere organisatie in verschillende perspectieven denken (Burik et al., 2013; Van Woerkum & Aarts, 2002). De aanpak van problematische jeugdgroepen kan pas effectief zijn als er sprake is van samenwerking tussen organisaties binnen het netwerk (Ferwerda, 2009; Howell, 1998; Van Woerkum & Aarts, 2002). Voordelen van een goed georganiseerd netwerk zijn dat er meer geleerd kan worden, beter gebruik gemaakt kan worden van bronnen, complexe zaken beter aangepakt kunnen worden en dat het zorgt voor een betere service richting de klanten (Brass, Galaskiewicz, Greve, & Tsai, 2004; Huxham & Vangen 2005).

Provan en Kenis (2008) stellen dat altijd een vorm van aansturing nodig is om de voordelen van een netwerk te kunnen bereiken. Het netwerk kan bestuurd worden in de vorm van een leiderschaps-organisatie netwerk. Hierbij heeft een organisatie de coördinatie en administratie over belangrijke besluiten en over alle netwerkactiviteiten. In dit geval heeft de gemeente de coördinatie en administratie over belangrijke besluiten en activiteiten binnen het sociale domein. Dit zorgt ervoor dat het voor de rest van de organisaties binnen het netwerk mogelijk is om de, al dan niet gezamenlijke, doelen te behalen.

Oorzaken gedrag

In de literatuur worden verschillende oorzaken en theorieën gegeven voor het ontstaan van risicogedrag. In de differentiële associatietheorie van Sutherland (1974) wordt het gedrag van vrienden en de criminele cultuur op straat gezien als belangrijke voorspeller voor het ontwikkelen van risicogedrag, waaronder delinquent gedrag. Wanneer jongeren veel tijd met elkaar doorbrengen in het (semi)publieke domein, waar toezicht ontbreekt en/of er geen afgekaderde activiteit is, zal de invloed van vrienden op het eigen delict gedrag groot zijn (Weerman, Bernasco, Bruinsma, & Pauwels, 2015; Weerman & Hoeve, 2012). Volgens de theorie wordt risicogedrag dus aangeleerd door sociale interactie. Het proces binnen deze interactie noemt hij 'differential association'. Men komt in een bepaalde mate in aanraking met verschillende culturen, namelijk de criminele cultuur (waarin veel wetsovertredingen voorkomen) en de conventionele cultuur. De mate van blootstelling aan een bepaalde cultuur bepaalt de acceptatie van crimineel gedrag. Wanneer een persoon bijvoorbeeld veel criminele vrienden heeft zal hij of zij eerder de normen en waarden van vrienden overnemen en ook crimineel gedrag gaan vertonen.

De differentiële associatietheorie geeft een verklaring voor het vertonen van risicogedrag. Er zijn echter ook theorieën die zich meer toespitsen op de vraag waarom mensen ervan weerhouden worden om risicogedrag te vertonen. Wanneer het netwerk rondom de jongeren niet goed is, is de kans groter dat jongeren overlast vertonen of in de criminaliteit terecht komen of blijven. Controle door het netwerk is een belangrijke beschermende factor voor dit risicogedrag (Gottfredson & Hirschi, 1990). Volgens de controletheorie van Gottfredson en Hirschi (1990) zijn er twee soorten controle: zelfcontrole en sociale controle. Zelfcontrole gaat over bronnen binnen het individu die ervoor zorgen dat jongeren ervan weerhouden worden om criminele activiteiten te doen. Wanneer een jongere weinig zelfcontrole heeft zal hij of zij eerder crimineel gedrag vertonen (Baron, 2003; DeLisi & Vaughn, 2008; Gottfredson & Hirschi 1990; Pratt & Cullen, 2000; Wikström & Treiber, 2007). Sociale controle zijn de banden van de persoon met de conventionele samenleving die hen ervan weerhouden om crimineel gedrag te vertonen. Vier belangrijke sociale banden zijn: betrokkenheid, toewijding, hechting en overtuiging (Hirschi, 1969; Lilly, Cullen, & Ball, 2015; Özbay & Özcan, 2006). Longitudinaal onderzoek door Agnew (1985) heeft echter aangetoond dat de sociale controletheorie slechts een klein deel van de variantie verklaart op lange termijn en bij zwaardere delicten.

De onderzoeken van Shaw en McKay (1942) combineren eigenlijk deze twee theorieën wat leidt tot hun sociale desorganisatietheorie. In hun onderzoeken bevestigen zij de concentrische zonetheorie van Burgess (1925) die stelt dat stedelijke buurten met een hoge mate van mobiliteit een broeiplaats zijn voor criminogene factoren. Daarnaast

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

kunnen zij concluderen dat het niet alleen de individuen in de buurt zijn maar het vooral ook de buurt zelf is die betrokkenheid bij criminele activiteiten veroorzaakt. Zij stellen dus dat de combinatie van individuele factoren en omgevingsfactoren zorgen dat jongeren aangetrokken worden tot risicogedrag. Onder individuele factoren vallen zaken als gebrek aan controle. Omgevingsfactoren zijn meer invloeden van buitenaf, zoals blootstelling aan een criminele cultuur en sociale desorganisatie van buurten. De sociale desorganisatie is meerdere keren getest en blijkt nog steeds te gelden (Lowenkamp, Cullen, & Pratt, 2003; Sampson & Groves, 1989). Naar aanleiding van de hierboven genoemde onderzoeken kan gesteld worden dat hoe meer blootstelling er is aan risicofactoren in de omgeving van een kind, hoe groter de kans op het vertonen van risicogedrag.

Aanpak

Uit bovenstaande literatuur blijkt dat er verschillende oorzakelijke verklaringen zijn voor het gedrag dat de risicjongeren uit de jeugdgroepen laten zien. Dit maakt het lastig om een duidelijke aanpak toe te passen om dit overlastgevend- en delinquent (groeps)gedrag op te lossen. Ook de complexiteit van problematisch gedrag binnen jeugdgroepen maakt preventie en interventie moeilijk (Howell, 1998). Studies tonen aan dat risicogedrag bij een jongere niet onopgemerkt en onbeantwoord mag blijven vanuit zijn of haar omgeving als het omgezet dient te worden in wenselijk gedrag (Beke, Van Wijk, & Ferwerda, 2006; Gottfredson & Hirshi, 1990; Shaw & McKay, 1942; Van Burik et al. 2013).

Een review van verschillende effectiviteitsonderzoeken door Howell (1998) heeft de interventies betreft jeugdgroepen in landen buiten Europa onderzocht. Hieruit blijkt dat gebruik wordt gemaakt van een combinatie van drie strategieën, met name onder leiding van de politie. Interventies bevatten preventie-, interventie- en repressieve maatregelen. Een interventie is om de jeugdgroepen direct aan te pakken. Hierbij zet de politie de jongeren langer vast, biedt meer supervisie en onderdrukt het problematisch gedrag. Daarnaast worden verschillende sociale diensten en kansen aangeboden voor jongeren om hun transitie naar normaal gedrag te bevorderen. Voorbeelden hiervan zijn het aanbieden van scholing, werk, familie-ondersteuning en counseling. Deze strategie wordt ook aangestuurd door de politie, maar het project wordt ondersteund door agenten, jongerenwerkers en omwonenden. Deze combinatie van straffen en hulpverlening in het buitenland blijkt effectief in het afnemen van geweld en delinquent gedrag binnen jeugdgroepen.

Om jeugdgroepen te signaleren en problematiek in kaart te brengen wordt in Amerika gebruik gemaakt van jeugd-vragenlijsten (Esbensen & Weerman, 2005). Hieruit wordt informatie verkregen betreffende organisationele karakteristieken en de risicofactoren en ontwikkeling van jongeren binnen de jeugdgroepen. Zij bieden ook

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

informatie over de individuele contributie van een jongere, apart van invloeden van delinquente vrienden. Tot afgelopen jaar werd in Nederland hiervoor gebruik gemaakt van de shortlistmethodiek, een samengestelde vragenlijst waarmee de aard en omvang van problematische jeugdgroepen in beeld gebracht kon worden (Burik et al., 2013). Vervolgens werd een standaard aanpak toegepast behorend bij de soort problematische groep. Op het moment wordt er gebruik gemaakt van de groepsscan. Hier is echter nog geen literatuur over gepubliceerd. De groepsscan zal uitgebreid terugkomen in de resultatensectie.

De meersporenaanpak uit de shortlistmethodiek wordt nog wel gehanteerd. Deze aanpak bestaat uit verschillende soorten maatregelen, uitgevoerd door verschillende organisaties binnen het netwerk: domeingerichte maatregelen, groepsgerichte maatregelen en persoonsgerichte maatregelen (Berg-le Clerq, 2012). Deze maatregelen worden na elkaar uitgevoerd en/of gecombineerd. Domeingerichte maatregelen zijn maatregelen gericht op de gehele gemeenschap waarin sprake is van risicogedrag door jongeren uit een problematische jeugdgroep. De belangrijkste uitvoerder van deze maatregel is de politie. Groepsgerichte maatregelen zijn maatregelen gericht op de samenstelling en socialisatie binnen de groep. Alleen leerlingbemiddeling op scholen lijkt effectief als aanpak, maar in de huidige Nederlandse aanpak is deze effectiviteit niet duidelijk (Fisher, Montgomery, & Gardner, 2008). Bij persoonsgerichte maatregelen maken politie en het OM (openbaar ministerie) afspraken over individuele trajecten voor leden van een groep en/of hun ouders. Straffen is de bekendste vorm, maar straffen die de bewegingsvrijheid van delinquenten beperken zijn ineffectief in het verlagen van recidive (Noije & Wittebrood, 2009). Straf zou alleen effectief zijn voor het (blijvend) verminderen van risicogedrag als het wordt gecombineerd met zorg (Berg-le Clerq, 2012). Dit komt overeen met internationaal onderzoek over het aanpakken van problematisch gedrag binnen jeugdgroepen (Howell, 1998; Esbensen & Weerman, 2005). Iedere organisatie heeft dus een eigen rol in de aanpak van overlastgevend- en problematisch gedrag aan de hand van de verschillende maatregelen. De gemeente heeft hierbij de regie over de gehele aanpak.

Deze maatregelen uit de meersporenaanpak hebben een andere indeling dan de strategieën uit het onderzoek van Howell (1998). In verschillende landen buiten Europa, waaronder de Verenigde Staten, wordt de focus gelegd op de harde aanpak door de politie, waarbij de jeugdgroepen onderdrukt worden. Amerikaanse groepen laten meer gewelddadig gedrag zien naar andere personen toe, terwijl Nederlandse jeugdgroepen meer zorgen voor overlast of de omgeving vernielen (Esbensen & Weerman, 2005). De interventies die in Amerika worden toegepast zijn dan ook meer gericht op het verminderen van geweld en criminele activiteiten. Twee bekende voorbeelden hiervan zijn de 'Boston's Operation Ceasefire' en het 'Project Save Neighborhoods' (Kennedy,

AANPAK RISICIJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

Braga, & Piehl, 2001; McGarrell, Corsaro, Hipple, & Bynum, 2010). In Nederland heeft het hele sociale domein een grote invloed op de aanpak. Wel bevat de Nederlandse aanpak elementen uit de verschillende buitenlandse strategieën: preventie, interventies en strafrechtelijke maatregelen. De verschillende maatregelen gebruikt in Nederland tonen dus overeenkomsten met de internationale strategieën. Het lijkt echter alsof de effectiviteit niet vergeleken kan worden door de verschillende soorten problematisch gedrag wat de jeugdgroepen laten zien. De aanpak van risicogedrag door jongeren (uit problematische jeugdgroepen) is een kernpunt in het Integraal Veiligheidsplan 2015-2018 van de gemeente waarbij wordt getracht samen met de gemeentelijke partners jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit aan te pakken.

Methoden

Onderzoeksdesign

Het onderzoek is een kwalitatief onderzoek in gemeente X. Door middel van het interpreteren van data ontstaat er inzicht in de samenwerking, de inhoud van de aanpak, de verschuiving van verantwoordelijkheid en de reactiekans van risicjongeren uit problematische jeugdgroepen. Om de data van dit kwalitatieve onderzoek te verzamelen is gebruik gemaakt van zes semigestructureerde interviews. Er is aan de hand van een topiclijst gevraagd naar de participanten hun werk, samenwerking binnen het gemeentelijk netwerk, de (al dan niet geschatte) reactiekans, de aanpak van risicjongeren en hun ervaringen hiermee in de praktijk. Naast het stellen van de vragen is er als reactie op de participant meer informatie gevraagd zodat er een goed beeld geschetst kon worden van de situatie. Bij de interviews met de politie is er naast de topiclijst ook gebruik gemaakt van verschillende casussen. Deze casussen gaven een beschrijving van een problematische jeugdgroep (hinderlijk, overlastgevend of crimineel) zonder te noemen onder welke groep de casus valt. Hierdoor kon een realistische situatie worden gecreëerd om meer inzicht te krijgen in de aanpak. De topiclijst en de casussen zijn bijgevoegd in de bijlagen. Alle interviews vonden plaats op het kantoor van de participant. De interviews zijn, na toestemming van de participant, opgenomen met een mobiele telefoon. Daarnaast zijn secundaire bronnen geanalyseerd: het 'Integrale Veiligheidsplan 2015-2018', 'Onderbouwing straatcoaches binnen de PPJ' en 'MEMO Stedelijk Hotspot Overleg'.

Participanten

De interviews zijn afgenomen onder werknemers van verschillende organisaties binnen het netwerk rondom risicjongeren uit problematische jeugdgroepen in gemeente X. Deze organisaties zijn de gemeente, de politie en de straatcoaches. De participanten zijn selectief gekozen op basis van hun kennis en ervaring betreffende het onderwerp. De participant van de gemeente is een beleidsmedewerker van de afdeling Openbare Orde en Veiligheid (OOV). Deze participant geeft leiding aan verschillende teams waaronder

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

het team van sociale veiligheid. Hieronder vallen verschillende gemeentelijke portefeuilles waaronder risicojeugd. Van de politie is ook een beleidsmedewerker jeugd gesproken, deze participant is veel in overleg met de gemeente over dit beleid.

Daarnaast zijn twee jeugdbrigadiers geïnterviewd. Deze participanten zijn verantwoordelijk voor de problematische jeugdgroepen, de samenwerking met scholen en hebben meer inzicht in de situatie op straat. De geïnterviewde straatcoaches zijn een leidinggevende straatcoach en de hoofd straatcoach. Zij staan nauw in contact met de risicojongeren uit problematische jeugdgroepen. Om aan de juiste participanten te komen binnen het netwerk heeft er snowballing plaatsgevonden. Dit betekent dat de eerste participanten de contactgegevens hebben gegeven van andere medewerkers van de organisaties. Niet alle contactgegevens waren nuttig, maar enkele hebben geleid tot nieuwe participanten bij de politie en straatcoaches. Via de mail of telefonisch zijn de participanten benaderd met de vraag of zij deel wilden nemen aan het onderzoek door middel van een interview met betrekking tot het gemeentelijk netwerk en risicojongeren uit problematische jeugdgroepen.

Analyse

Na het uitvoeren van de interviews zijn deze letterlijk getranscribeerd. Er heeft individueel open codering plaatsgevonden waarbij codes werden toegekend aan fragmenten uit de interviews. Axiale codering vond hierna plaats, waarbij interviews met elkaar zijn vergeleken en codes hierop zijn afgestemd. Er is hierbij gebruik gemaakt van triangulatie doordat de onderzoekers hebben samengewerkt in de codering en elkaars codering hebben gelezen en zo nodig aangepast. Na overleg is hieruit de definitieve codeboom ontstaan. Alle fragmenten zijn opgedeeld in specifieke citaten en toegewezen aan de definitieve codes. Ook de secundaire bronnen zijn gecodeerd, op dezelfde manier als de interviews.

Betrouwbaarheid

Er zijn drie mogelijke betrouwbaarheidsproblemen. Ten eerste vormt sociale wenselijkheid een risico. De organisaties kunnen vertellen hoe het hoort te gaan, in plaats van de realistische situatie te benoemen. Het tweede probleem heeft te maken met de reikwijdte van kennis, niet iedereen weet alles over ieder onderwerp. Als laatste kan het gegeven dat de participanten elkaar kennen ervoor zorgen dat de anonimiteit niet gewaarborgd is in het onderzoek. Er zijn meerdere stappen ondernomen om deze betrouwbaarheidsproblemen zo klein mogelijk te maken. Om de anonimiteit van de participanten en de gemeente te waarborgen is de naam van de gemeente vervangen door 'gemeente X'. Om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen is voorafgaand aan de interviews de participanten nadrukkelijk verteld dat zij anoniem zullen blijven en zijn meerdere participanten uit dezelfde organisatie benaderd. Tijdens de interviews is ook doorgevraagd en hebben verschillende participanten dezelfde vragen gekregen. Om het

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

probleem van de reikwijdte van kennis te verkleinen is er gebruik gemaakt van triangulatie. Interviews zijn afgenomen met participanten vanuit verschillende organisaties binnen hetzelfde netwerk. Het beeld van het netwerk is zo compleet mogelijk, iedereen voegt zijn eigen kennis toe.

Daarnaast is er ook mogelijk een probleem van begripsvaliditeit: participanten kunnen verschillende betekenissen in hun hoofd hebben betreft risicjongeren. Dit kan zorgen voor verschillende reacties die niet met elkaar te vergelijken zijn. Om dit te voorkomen is er aan het begin van de interviews gevraagd naar hun beeld van de definitie risicjongeren.

Resultaten

Mate van samenwerking binnen het netwerk

Om een goed beeld te krijgen van de kwaliteit van de aanpak door het gemeentelijk netwerk is het noodzakelijk in beeld te brengen waar dit netwerk uit bestaat en hoe deze actoren samenwerken binnen dit netwerk. De afgelopen jaren is hier een grote verandering in geweest binnen gemeenten. Sinds de Jeugdwet in 2015 en de reorganisatie binnen de gemeente heeft zij meer bevoegdheden gekregen waaronder de jeugdzorg. In het integrale veiligheidsplan 2015-2018 van gemeente X staat dat de decentralisatie van de jeugdzorg leidt tot een verbreding van hun 'repertoire' ten aanzien van jeugd (specifiek problematische jeugd), waardoor zij integraler te werk kunnen gaan. Voorgaande jaren was alles wat buiten gebeurde de taak van de politie, maar nu is vanuit Den Haag bepaald dat alles wat jeugd betreft onder de verantwoordelijkheid van de gemeente valt. De gemeente moet het overzicht hebben over wat er gebeurt en welke zorg en maatregelen nodig zijn. Dit heeft gezorgd voor een verandering in de organisatie waarbij de gemeente meer moet samenwerken met het sociale domein. Het motto uit het integraal veiligheidsplan 2015-2018 is dan ook: "*samen sterk, samen sterker*". Gemeente X geeft aan dat zij door de landelijke verschuiving van verantwoordelijkheid naast informatie over de signalering ook behoefte heeft aan meer praktische informatievoorziening over de uitvoering van de jeugdzorg. Dit wordt toegelicht in het onderstaande citaat:

"Daardoor (jeugdwet) is het speelveld heel erg veranderd en hebben wij als gemeente veel meer verantwoordelijkheid. Waardoor we veel meer behoefte hebben aan betere informatievoorziening van hoe je die professionals en instrumenten in moet zetten en waar ze nodig zijn." -3

Om te voorzien in deze informatievoorzieningen zijn vanuit de portefeuille Sociale Veiligheid vier stedelijk dekkende PPJ-teams (Preventief, Professioneel Jongerenwerk) opgesteld die bestaan uit klassiek jongerenwerk, sportwerkers vanuit de gemeente en

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

jpp-ers: jongerenpreventieprogramma van het algemeen maatschappelijk werk. Deze organisaties hebben onderling regelmatig contact en daarnaast is er eens in de vier weken een stedelijk hotspot overleg ingevoerd. In dit overleg zitten de teamleiders van de PPJ-teams, de politie, de teamleider van de straatcoaches en de beleidsverantwoordelijke van de gemeente. Het doel van dit overleg is het in kaart brengen van de plekken in de stad waar jongeren zich manifesteren en hoe zij zich hier manifesteren. Elke partij brengt daarvoor zijn informatie mee over wat zij zien en doen in de wijk. De beleidsmedewerker van de politie bevestigt de noodzaak van goede communicatie en samenwerking met de gemeente omdat hij zelf niet het complete beeld heeft:

"De overlastmeldingen die wij zien en die bij ons binnenkomen en de meldingen van criminaliteit en de verdachten die wij oppakken is maar een klein partje. [...] Dus daardoor is het ook de bedoeling van de gemeente dat zij bij partners gaan informeren van wat weet jij er nou van en jij en jij om dat plaatje veel breder te maken." -4

Volgens het Integrale Veiligheidsplan 2015-2018 zorgt deze nieuwe manier van samenwerken ervoor dat de gemeente samen met de partners dichterbij de burgers, buurten en wijken kan staan.

Naast de samenwerking tussen de gemeente en de PPJ-teams zijn er ook nog andere actoren in het sociale domein waarmee wordt samengewerkt. De gemeente heeft ook nauw contact met bijvoorbeeld woningbouwverenigingen, hulpverleningsorganisaties zoals VeiligThuis, private hulporganisaties zoals een kickboks school met een sociale functie, wijkcentra, sportverenigingen, bureau HALT, de GGD en ook steeds meer met scholen. Wanneer in het hotspot overleg een aanpak is opgesteld wordt gekeken welke individuen welke zorg nodig hebben en zo wordt bepaald welke andere actoren nog ingeschakeld worden in de aanpak. De politie spreekt positief over de groeiende samenwerking met scholen:

"Vroeger waren de scholen van binnen de poort, dat is van ons. Dat hebben we gelukkig kunnen buigen. Want ja wat buiten de school gebeurt, en leerlingen van school zijn daarbij betrokken, is een probleem van de school. Het is dan niet dat wij de school alleen laten staan, want we gaan de school natuurlijk wel helpen en trekken dan ook samen op." -2

Er zijn echter ook gevallen waar de samenwerking met de gemeente helemaal niet tot stand komt. Als de politie de jongeren niet echt als groep ziet of direct weet dat bepaalde individuen hulpverlening nodig hebben dan stuurt de politie deze jongeren

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

direct door naar VeiligThuis voor hulpverlening. Ook wanneer de politie zeker weet dat bepaalde individuen schuldig zijn aan strafrechtelijke incidenten zullen zij de jongeren zonder overleg met de gemeente oppakken. Wanneer groepen een stijging in overlastgevend risicogedrag en/of crimineel gedrag gaan vertonen en de politie het niet meer aankan of dit gedrag buiten hun taken treedt, wordt de gemeente opgezocht om samen met het sociale domein een aanpak te vormen:

"Maar wanneer gaan wij contact opnemen met de gemeente, als wij ehm, zien dat het niet goed gaat met zo'n groep. En dat een groep daar staat en dat ze eens een keer wat overlast veroorzaken, dat was vroeger met de Beke-lijsten ook. Maar als ze structureel overlast gaan veroorzaken dan gaan we de gemeentes eens informeren van: hebben jullie dit ook in de gaten?" -2

Er kan geconcludeerd worden dat de samenwerking tussen de gemeente en het sociale domein is versterkt. Er wordt met meerdere actoren binnen het sociale domein samengewerkt en binnen overleggen worden de problematische jeugdgroepen besproken en gekeken welke actoren uit het sociale domein ingeschakeld moeten worden voor de aanpak. De straatcoaches spelen altijd alles door naar de gemeente. De politie handelt zelf wanneer de ernst volgens hen niet al te groot is. Bij stijging van risicogedrag wordt alsnog de gemeente ingeschakeld om samen tot een verdere aanpak te komen.

Inhoudelijke aanpak

Methodiek gebruikt bij signalering

Voordat een aanpak opgesteld wordt moet een groep wel gesignaleerd worden. Tot voor kort werd dit gedaan door middel van de shortlistmethodiek Beke. Hierbij moest de gemeente ieder half jaar een overzicht maken van de aanwezige groepen in het gebied. Dit gebeurde door het invullen van de shortlist, een soort vragenlijst waarbij groepen naar aanleiding van kenmerken in een bepaalde categorie kwamen. Sinds ongeveer een jaar zijn zij overgestapt naar een nieuwe manier van signaleren door gebruik te maken van de groepsscan in plaats van de shortlistmethodiek. De groepsscan is ook een meetinstrument om jeugdgroepen in kaart te brengen. Deze focust zich echter niet meer volledig op het indelen van groepen in de drie categorieën, maar kijkt naar de specifieke kenmerken per groep. Deze overstap is tot stand gekomen omdat er aan de shortlistmethodiek verschillende nadelen zitten. Het eerste probleem is dat de shortlistmethodiek altijd achter liep: *"het was altijd mosterd na de maaltijd"*, zoals de beleidsmedewerker zei. De groepen waren er al, maar achteraf werd er pas besloten wat er moest gebeuren. Vaak waren deze groepen dan al verdwenen of veranderd. Daarnaast ging de categorisering in de shortlistmethodiek van hinderlijk tot crimineel. Het probleem hiervan wordt mooi beschreven in het onderstaande citaat:

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

"Dit suggereert dat in hinderlijke groepen geen jongeren zitten die strafbare feiten plegen en in criminele groepen jongeren zitten die alleen maar strafbare feiten plegen. Dat is niet waar, in al die drie de categorieën jongeren was 30% die strafbare feiten pleegden, en de rest dus niet. Ook in hinderlijke groepen maar net zo goed in criminele groepen." -3

Aan bepaalde groepen waren ook bepaalde maatregelen gekoppeld. Het probleem hierbij is dat deze interventies aan verandering onderhevig zijn omdat de jeugd ook steeds verandert. Daarbij sluiten de interventies dus niet aan bij alle individuen omdat niet alle individuen hetzelfde zijn en hetzelfde handelen. Het laatste punt van kritiek op de shortlistmethodiek is dat hij administratief beïnvloed kon worden. De beleidsmedewerkster van de gemeente heeft een tijd meegekeken bij verschillende mensen die de shortlist invulden. Vaak zag zij dat medewerkers de vinkjes verzetten zodat toch de gewenste soort groep eruit zou komen. Doordat deze lijst handmatig ingevuld werd stond er vooral zachte informatie in en niet de harde feiten. Sinds een jaar is het gemeentelijk netwerk dus overgestapt van de shortlistmethodiek naar de groepsscan. Om te zorgen dat men niet steeds te laat is wordt meer vanuit het sociale domein gewerkt. De informatie wordt meer van onderop verzameld. Vervolgens wordt er van bovenaf door de gemeente, samen met de driehoek (gemeente, politie, OM), besloten wat de aanpak wordt en wie de regie krijgt. Hierdoor kan sneller een gerichte aanpak opgesteld worden voor specifieke groepen. Bij het opstellen van deze aanpak wordt dus niet meer gedacht en gehandeld vanuit de drie verschillende soorten problematische jeugdgroepen. Eerst wordt de gehele groep in kaart gebracht waarna veel specifieker naar de individuen gekeken wordt welke soort aanpak of hulpverlening zij nodig hebben. Dit is mogelijk doordat de groepsscan een completer beeld geeft. De groepsscan koppelt zachte en harde informatie, waardoor een concreter beeld van de individuen gegeven wordt. In onderstaand citaat wordt dit goed uitgelegd:

"Je krijgt dan zachte informatie en harde informatie. De zachte informatie komt van de wijkagent: ik heb gehoord dat, ik denk dat. Dat onderbouwt hij wel natuurlijk. De harde informatie is wat er in het systeem wordt vastgelegd. En dan krijg je al een zuiverder beeld, want die harde informatie stond er bij Beke niet in." -2

Niet alleen de politie maakt de groepsscan, maar ook de straatcoaches helpen met het opstellen ervan. De politie brengt het laatste filter erover en levert de groepsscan aan bij de gemeente ter informatie van de situatie. Wanneer deze informatie samen met informatie vanuit andere netwerkpartners verzameld is heeft de gemeente een compleet

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

beeld van de jeugdgroep. De jeugdgroep wordt zo nodig door de gemeente ingebracht in de driehoek. Hier wordt vervolgens besloten of er een aanpak moet komen:

"Kijk, als ze die informatie verzameld hebben moeten ze hem in gaan brengen bij de driehoek. Die driehoek bepaalt of dat die aangepakt gaat worden. En als de driehoek zegt: dit gaat gebeuren, dan moet de gemeente gaan kijken welke partners ze nodig hebben om die groep aan te gaan pakken." -2

De meeste respondenten spreken positief over de nieuwe signaleringsmethodiek met de groepsscan. Hij is *"altijd up-to-date"*, heeft een directe terugkoppeling naar de politie en het OM en geeft dus een completer beeld van de situatie. Ondanks de voordelen van de nieuwe methodiek noemen de twee respondenten vanuit de politie ook een nadeel van de nieuwe signaleringsmethode met de groepsscan. Bij het opstellen van de groepsscan heeft een agent vrijheid om de keuze hiertoe te maken. Dit heeft als gevolg dat minder agenten de groepsscan opstellen, terwijl er wel groepen zijn. Een verklaring die de politieagenten hiervoor geven is dat de methode nog heel nieuw is:

"Iedereen moet bewogen worden om die groepsscan aan te maken, snap je. De nieuwe groepsscan is weer een andere werkwijze, een nieuw systeem, niet iedereen is daarmee bekend." -1

Doordat het niet meer van bovenaf verplicht is om een overzicht te maken en jeugdagenten nog niet gewend zijn aan een andere manier van werken met een nieuw systeem, worden dus minder groepen in beeld gebracht. Zolang de gemeente de groepsscan niet aanvraagt, hoeft deze niet te worden opgesteld.

Sinds de overgang naar het gebruik van de groepsscan zijn er geen duidelijke richtlijnen meer van welke aanpak bij wat voor soort groep uitgevoerd zal worden. Per groep wordt bekeken wat het best passend is. Het doel hierbij is om jongeren zo vroeg mogelijk te signaleren en op een zo goed mogelijke manier hulp te bieden zodat ze niet verder afglijden naar de criminaliteit. Hierdoor wordt geprobeerd jongeren een goed perspectief te bieden op een zelfstandig volwassen bestaan. De aanpak en het doel van de aanpak zijn dus veranderd sinds de methodiek van signalering is veranderd. Er wordt echter nog steeds onderscheid gemaakt tussen groepsgerichte maatregelen, persoonsgerichte maatregelen en een domeingerichte maatregelen. De invulling hiervan zal hieronder besproken worden.

Groepsgerichte maatregelen

De aanpak begint na het signaleren van een problematische groep. Na overleg wordt bepaald wat er met een groep gaat gebeuren. Uit de groepsscan komt een beeld van de groep in zijn geheel:

"Als de gemeente bij ons die aanvraag doet en we hebben hier een bepaald systeem, amazone, daar wordt zo'n groep ingezet door de wijkagenten. Dus dat is ook de opdracht voor de wijkagenten om in amazone alle groepen uit de wijk erin te zetten. Met naam en toenaam. Als de gemeente dan zegt, wij hebben hier nu bijvoorbeeld een groep die crimineel bezig was, dan komt de gemeente van: wij willen een groepsscan. Dan drukken wij op een knop bij die groep en dan komen uit amazone alle namen, het beeld wat de wijkagent heeft ingevoerd maar ook alle feiten die zijn vastgelegd. Dus dat systeem gaat in alle systemen kijken: wat weten we van die jongeren. En ze gaan niet zeggen: pietje heeft zoveel inbraken gepleegd en jantje heeft zoveel. Nee, er staat dan: een groot aantal van deze jongeren heeft zich schuldig gemaakt aan woninginbraak." - 2

De groepsscan is dus groepsgericht. De individuen vallen binnen dit systeem weg, maar de samenstelling en de problematiek binnen de groep wordt in kaart gebracht. Er is echter geen standaard groepsaanpak. Per groep wordt een specifieke aanpak opgesteld die het best past bij de groep:

"Nee het is creatief met kurk, het is niet o ik heb een groep hier is een aanpak. Je gaat echt als gemeente met de ketenpartners aan de tafel zitten en kijken welke problematiek er is, dat verschilt per groep, ook de individuen verschillen per groep, want je gaat ook de individuen in beeld brengen." -4

Uit bovenstaand citaat blijkt dat de individuen na de groepsscan wel in kaart worden gebracht. Deze informatie kan worden gebruikt om de jeugdgroep en de criminele groepsleden te isoleren:

"Als je zo'n groep goed in beeld brengt, dat heeft ook met groepsdynamiek te maken en dat je goed weet van jij bent leider in die groep en jij subleider, en je hebt een heleboel meelopers en ook nog broertjes en zusjes, daar moet je ook nog naar kijken. Van ja, welke figuren zou je er gewoon even uit moeten halen. Vaak kijken ze dan van kunnen we aan de voorkant al die minners isoleren uit die groep." -4

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

Het isoleren van de groep en/of de criminele groepsleden is de eerste groepsgerichte maatregel die wordt ingezet bij de aanpak van een jeugdgroep:

"Wij geven meestal aan van dit zijn positieve jongens en hiermee gaan we aan de slag. En die negatieve jongens moet je wel kunnen isoleren. Weetje, daar moet je ook tegen zeggen van jij moet zorgen dat je geen aanraking krijgt met die andere groep." -5

Persoonsgerichte maatregelen

Naast een groepsgerichte aanpak, zal het gemeentelijk netwerk zich ook focussen op het aanpakken van individuen binnen deze jeugdgroep. De groepsgerichte aanpak wordt vooral door de politie uitgevoerd. De politie speelt ook een rol in de persoonsgerichte aanpak, maar dan vooral door jongeren op te pakken en te vervolgen indien nodig. De straatcoaches spelen een grotere rol bij de individuele hulpverlening van de risicojongeren om overlast te voorkomen. Daarnaast hebben zij als doel om de jongeren niet te laten afglijden naar de criminaliteit. Zij voeren het grootste deel van de plus-min-mee methode uit door veel met de jongeren te praten en te proberen deze jongeren op het goede pad te brengen. De plus-min-mee methode is een instrument om individuen binnen de jeugdgroep te onderscheiden:

"Plus-min-mee dat wil zeggen van, je hebt de groep, die gaan we in beeld brengen. Dan heb je de meelopers, de minners en de plussers. De minners dat wil zeggen, daar kun je niks meer mee, dat is de verloren groep. En je hebt de plussers, de plussers dat wil zeggen, dat zijn ook wel kopmensen maar daar hebben we nog wel ingang en daar kunnen we misschien nog iets mee." -2

De eerste stap die wordt gezet is het in kaart brengen van de plussers, minners en meelopers. Als dit is gedaan begint de aanpak van individuen met het in kennis stellen van de ouders. Er worden brieven gestuurd en de politie gaat in samenwerking met de gemeente op huisbezoek. De min-groep moet op het politiebureau verschijnen. Daar ontvangen de jongeren een waarschuwend gesprek. Na een eventuele volgende overtreding zullen zij worden opgepakt. De plus-groep moet op het gemeentehuis verschijnen. Er zal een informatief gesprek plaatsvinden met betrekking tot hun jeugdgroep. Vanwege de vroegsignalering bij de gemeente en politie is het mogelijk deze risicojongeren hulpverlening te bieden, in samenwerking met het sociale domein:

"Interviewer: En zo'n traject die jullie dan ingaan met die plussers, waar bestaat dat dan uit?"

Participant: Dat kan zijn dat we met jongerenwerkers aan de slag gaan. Kijken wat we kunnen verbeteren. Kan een heel pakket aan meegaan van huiswerkbegeleiding tot en

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

met sportbegeleiding tot job interfering. Dat is kijken hoe kunnen we ze ontwikkelen weetjewel. Dat soort zaken, dat is een heel breed scala aan mogelijkheden. [...] Wij kijken waar ze zitten, in welke spiraal ze zitten, waar kunnen we jou bij helpen. En dan proberen we dat echt met het netwerk samen te doen.” -5

De jongeren uit de plus-groep moeten zich hiervoor openstellen, anders zullen ook zij op het politiebureau moeten verschijnen. De meelopers krijgen een gesprek op het gemeentehuis, waarbij geen politie aanwezig is. Ook dit is een informatief gesprek met betrekking tot hun jeugdgroep. De jongerenwerkers, sportwerkers en straatcoaches zullen voor dagbesteding zorgen, zodat de meelopers niet afzakken in de criminaliteit. Deze aanpak overlapt met de aanpak voor jongeren uit de plus-groep. Een concreet voorbeeld hiervan is ondersteuning bij het vinden van werk:

“Als voorbeeld, wij hebben vroeger een keer een jongen gehad die was moeilijk, zat continu in aanraking geweest met justitie, wilde eruit, lukte niet, maar hij wilde heel graag een taxibedrijf starten. Nou dan moet je dus gewoon onberispelijk gedrag hebben, dus dan moet je bewijs van goed gedrag hebben. Ik zeg van als je eruit wil, moet je in ieder geval een gesprek aan. Met maatschappelijk werk hebben we een afspraak gemaakt met [naam] van, ga in gesprek met die jongen.” -5

De straatcoaches maken een groot onderdeel uit van de uitvoering van de plus-min-mee methode. Door middel van deze methode proberen de straatcoaches jongeren buiten de criminaliteit te houden. Zij willen maatschappelijk laten zien hoe zij jongeren kunnen stabiliseren en sterker kunnen maken. Zij doen dit met name door veel te praten en ondersteuning te bieden:

“Wij hebben eigenlijk alleen maar praten wat we kunnen doen, we zijn nergens toe bevoegd. Maar we kunnen alleen maar praten. Het voordeel is: we hebben wel goede contacten met de partners: jongerenwerk, etc.” -6

Hierdoor proberen zij jongeren dus sterker te maken, wat volgens hen de eerste stap is die genomen moet worden voordat de politie andere maatregelen gaat treffen:

“Dat is gewoon de eerste stap die je moet maken, mensen moeten eerst in zichzelf geloven en daadwerkelijk zien van als ik ergens wil komen moet ik er zelf voor knokken.”

-5

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

Waar de politie meer een straf-gerelateerde taak heeft, zitten de straatcoaches meer op de preventieve lijn van de aanpak. Zij proberen het gat op straat te vullen waar de jongerenwerker en de politie geen zicht op hebben. Naast de plus-min-mee methode kijken zij ook nog verder dan alleen de gedragingen binnen de groep, zij kijken ook naar de hiërarchie binnen de wijk en binnen de families. Zo kunnen zij extra informatie ophalen en hier gebruik van maken in de aanpak.

Domeingerichte maatregelen

Naast individuele maatregelen kunnen jeugdgroepen ook (preventief) worden aangepakt door middel van domeingerichte maatregelen. Het Integrale Veiligheidsplan 2015-2018 noemt hierbij het toezicht op openbare ruimten en handhaving op hotspots. Ook uit de interviews met de politie blijkt dat het eerste wat de politie doet bij gevallen van plaatselijke overlast of plaatselijke criminaliteit, is om jeugdagenten herhaaldelijk langs deze 'hangplek' sturen. Dit is dus niet afhankelijk van de jeugdgroep zelf, maar van de locatie waar zij zich bevindt:

"Dus zo'n groep wordt eigenlijk benaderd door de jeugdagenten en ehm, die zal de jeugd ook wel toespreken van: luister jongens, dit is de situatie, je staat nu wel hier maar je bent zelf verantwoordelijk voor dat je hier mag blijven of niet. Want blijf je hier doorgaan met zo'n onzin, dan mag je hier verwijderd worden. Dus zo proberen ze eigenlijk een contact te krijgen met die jeugd, toch te waarschuwen en ook regelmatig die plek te bezoeken al zijn er geen meldingen." -2

Ook de straatcoaches spelen een grote rol in de domeingerichte aanpak. Eerder werd al genoemd dat zij veel praten met de jeugdgroepen. Omdat de straatcoaches zelf in de wijk wonen, hebben zij veel zicht op de aanwezigheid van de groepen en de groepen worden regelmatig door hen aangesproken. Een concreet voorbeeld van een domeingerichte maatregel is de stoplichtmethode. Deze is ontwikkeld door de politie. Hierbij ontvangt een bepaalde locatie een kleur. Bij rood zal de agent bekeuringen uitschrijven of zullen er groepsleden opgepakt worden:

"En dan hebben we hier, dat vergeet ik ook te zeggen, heb ik toen de stoplichtmethode ontwikkeld. Die is eigenlijk een beetje op zijn kont gekomen met de reorganisatie, maar die wil ik dadelijk wel weer in het leven gaan roepen. Dat houdt in dat een bepaalde plaats een kleurtje gaat krijgen. Dat is hetzelfde als groen, oranje, rood. Groen wil zeggen: jullie staan hier, je zorgt af en toe een keer voor overlast, maar houdt jezelf rustig en dan is er niks aan de hand en mag je gewoon blijven staan. Gaat nou zo'n groep flink wat overlast veroorzaken, dan gaan we er naartoe en zeggen: deze plek is nu oranje. En dat betekent als jullie zo doorgaan worden jullie weggestuurd en gaan we

jullie gewoon hard aanpakken. En worden ze weggestuurd en wordt het nog erger dan zetten we hem op rood. Rood is niet meer praten, rood is schrijven, rood is aanpakken."

-2

Er zijn dus drie soorten maatregelen die naast elkaar toegepast worden. De persoonsgerichte maatregelen vinden plaats naast de groepsgerichte maatregelen. Dit komt overeen met de informatie uit het Integrale Veiligheidsplan 2015-2018 waar een van de strategieën een gemengde preventieve-repressieve aanpak is. De meest gebruikte methode om de individuen in kaart te brengen is de plus-min-mee methode. Bij de jongeren uit de plus-groep en de meelopers wordt eventuele straf gecombineerd met hulpverlening. Het OM en de politie spelen de grootste rol op het gebied van crimineel gedrag. De gemeente en gemeentelijke organisaties zoals de straatcoaches spelen de grootste rol op het gebied van hulpverlening. De jongeren uit de min-groep worden echter alleen gestraft en de gemeente is hier nauwelijks bij betrokken. Daarnaast worden dus ook (preventieve) domeingerichte maatregelen toegepast. Een voordeel van de domeingerichte maatregelen is de duidelijkheid naar de jongeren toe. De jeugdgroep wordt direct benaderd en ontvangt informatie over hun situatie. Het benaderen van de jeugdgroep is een belangrijk onderdeel van bijvoorbeeld de stoplichtmethode. Daarnaast kan het gemeentelijk netwerk met behulp van deze maatregelen de groep weer beter in kaart brengen. De domeingerichte maatregel heeft dus invloed op de andere maatregelen en de signalering. Met name de straatcoaches hebben hierbij zicht op de groepen die zich in de wijk bevinden omdat zij er zelf vandaan komen. Hierdoor spelen zij een grote rol in de benadering van jongeren en de informatievoorziening richting het gemeentelijk netwerk.

Invloed van verschuiving van verantwoordelijkheid op inhoud van de aanpak

Binnen het samenwerkingsverband van het gemeentelijk netwerk is altijd sprake van een regisseur, de organisatie met de leiding over de aanpak. De regisseur heeft invloed op de soort aanpak en de uitvoering hiervan. Bij de resultatensectie 'samenwerking' werd al genoemd dat de gemeente sinds de nieuwe jeugdwet de verantwoordelijkheid heeft betreffende jeugdzaken. Daarin werd ook het verschil met andere jaren opgemerkt. De politie maakt nu nog steeds onderdeel uit van de aanpak tegen overlast en criminaliteit, maar heeft in principe niet meer de leiding:

"Een aantal jaren terug was het zo dat wij als politie heel erg aan die kar aan het trekken waren om overlast en criminaliteit te beperken. We hebben eigenlijk die rol veel meer bij de gemeente neergelegd van jullie zijn de regisseur integrale veiligheid en wij maken daar maar zo'n stukje vanuit." -4

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

Het OM heeft nog wel de leiding bij crimineel gedrag van risicjongeren wat leidt tot strafrechtelijke zaken. De gemeente blijft echter verantwoordelijk:

"Ja, de sturing is altijd eigenlijk tweeledig. De strafrechtelijke aanpak heb je en de civiele kant zeg maar, de hulpverleningskant. En ehm, de rechercheaanpak daar zal het OM de sturing in hebben. En ehm, de groepsaanpak daar zal de gemeente de sturing in hebben. Alleen de gemeente is wel verantwoordelijk, ook voor die criminelen. Dat blijft overeind."
-2

Toch geeft de gemeente zelf aan ook bij strafrechtelijke componenten nog de regie in handen te hebben:

"Zolang daar niet te veel justitiële en politieke componenten in zitten, dan is dat nog aan het ppj team voorbehouden en de teamleider die voert dan regie. Zijn er wel veel strafrechtelijke componenten, dan doet de afdeling openbare orde en veiligheid dat, die voert dan de regie." -3

De gemeente is dus verantwoordelijk, maar welke organisatie de leiding neemt is afhankelijk van de ernst van de problematiek en de mate van criminaliteit binnen de problematische jeugdgroep. Dit kan voor verwarring zorgen wat de sturing betreft.

Over de herkomst van de signalering en informatievoorziening zijn de verschillende actoren het niet eens. De politie geeft aan dat er nog veel wordt geleund op hun werkzaamheden:

"Ik denk dat men te veel leunt op politie-informatie en dat het daar allemaal om draait, maar iedereen heeft die informatie en daar moet een veranderingsslag inkomen eigenlijk. En dat is wel een sturing dat wij nu, waar wij op aan het sturen zijn zeg maar en waar de gemeente echt hard aan moet gaan trekken." -1

De gemeente beseft dat zij moet werken aan deze sturing, maar geeft aan de informatievoorziening van de professionals wel nodig te hebben om dit mogelijk te maken. Daarnaast geven de straatcoaches aan dat de politie meer openheid mag bieden wat betreft het delen van informatie. Het gaat dan om achtergrondinformatie van de jongere, of de informatie verkregen op straatniveau: zachte informatie. De straatcoaches delen echter ook niet al hun verkregen informatie. In de interviews geven zij aan dat zij de vertrouwensband met de jongeren niet willen schaden. Het is namelijk voorgekomen

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

dat een straatcoach informatie door heeft gespeeld, waarna zijn naam bekend werd bij de jongeren:

"Zij verwachten van ons dat wij informatie delen, maar zonder vangnet. Dat onze naam bloot en op tafel komt. Dat is niet de bedoeling, daarvoor zijn we niet aangenomen." -6

De informatie verkregen vanuit de gemeentelijke organisaties is wel nodig om een compleet beeld te creëren en de samenwerking binnen het gemeentelijk netwerk te bevorderen. Onderstaand citaat geeft aan dat signalering vanuit de politie maar een klein onderdeel is van een stappenplan:

"Want je hebt zeven stappenplannen en samen met de gemeenten is dat afgesproken en ontwikkeld. En stap een is het verzamelen van informatie. En de gemeente is probleemhouder, die is ook verantwoordelijk voor de groepen. En dat betekent dat de gemeente die moet al zijn partners aanschrijven die met jeugd te maken hebben: jongerenwerk, JPP, noem maar op. Om informatie te krijgen over die groep. En onze informatie daarin is de groepsscan. Want de groepsscan is ook echt een politie product zeg maar." -2

Gemeentelijke organisaties focussen zich op andere zaken dan de politie en staan persoonlijk vaak dicht bij de jeugdgroep. Hier komt nieuwe informatie uit voort. Zo zijn de straatcoaches in gemeente X allemaal mannen afkomstig uit de wijk en kunnen hierdoor de wijk en de jongeren goed aanvoelen. De straatcoaches zijn hierdoor beter benaderbaar voor jongeren en kunnen goed met hen praten. De straatcoaches geven aan dat zij meer respect van de jongeren krijgen ten opzichte van de politie. Hierdoor luisteren de jongeren beter naar de straatcoaches, wat onder andere blijkt uit onderstaand citaat:

"De straatcoaches, wij, wij hebben ook wel, een bepaald voorbeeldfunctie. Ze kunnen wat meer van ons hebben en ehm, wij zijn allemaal opgegroeid op de straten... Ze kijken meer tegen je op, dus dan is het makkelijker om jongeren iets wijs te maken." -6

Dit heeft mogelijk meer invloed op het veranderen van het risicogedrag. Dit wordt toegelicht in onderstaand citaat van de leidinggevende van de straatcoaches:

"Nou wij zijn van mening dat wij, wil je een wijk beter laten ontplooiën, dan moet je de kracht van binnen de wijk zelf halen. Je kan wel allemaal externe factoren plaatsen

AANPAK RISICIJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

binnen een wijk, maar als dat geen draagvlak heeft gaat het niks worden. De politie heeft bijvoorbeeld weinig tot geen draagvlak omdat de politie altijd op de repressieve kant zit. Jongeren zullen van dat oogpunt de politie ook zien als een grote entertainment-industrie wat continu ronddraait en hun bezighoudt.” -5

Als de politie de leiding neemt in de aanpak van risicjongeren wordt vaak repressief gehandeld. Dit is soms nodig, maar niet altijd de beste oplossing. De signalering en informatievoorziening moet dus uit het gehele gemeentelijk netwerk komen. Hierdoor kan de aanpak zo compleet en passend mogelijk ontwikkeld worden per problematische jeugdgroep. Uit de interviews met de straatcoaches blijkt dat de politie meer zachte informatie mag delen om dit te bewerkstelligen. Een correct beeld krijgen van de situatie op straat wordt hierdoor beter haalbaar. Als een politieonderzoek loopt kan het echter zijn dat de politie bepaalde zaken wettelijk gezien niet mag delen.

De politie gaat bij de aanpak niet altijd direct de samenwerking aan met de gemeente. Dit blijkt onder andere uit het onderstaande citaat, over de aanpak van crimineel gedrag bij jongeren:

"Interviewer: Maar ik neem aan dat jullie ook wel ingrijpen zonder overleg met de gemeente toch?

Participant: Tuurlijk, tuurlijk, als wij wetenschap hebben van jongeren die zich schuldig maken aan diefstal dan gaan we ze binnentrekken.” -4

Na een structurele periode van overlast of criminaliteit wordt wel contact gelegd met de gemeente betreffende de aanpak. Dit kwam eerder in de resultaten al terug bij de resultatensectie 'samenwerking'. De gemeente heeft dus niet altijd weet van de aanwezigheid van problematische jeugdgroepen en kan dan ook niet optreden als regisseur. De gemeente is dan alsnog verantwoordelijk over deze jeugdgroepen.

Het is dus bekend dat de gemeente de verantwoordelijkheid heeft, maar dit komt in de praktijk echter nog niet altijd tot uiting. De gemeente wil erg goed weten wat er gebeurt en wil er snel bij zijn om preventieve maatregelen te treffen. Desondanks blijkt dat de gemeente niet altijd de hoofdsignaleerder is. Dit zou wel moeten naar aanleiding van de landelijke verschuiving van verantwoordelijkheid. De sturing blijkt dus nog onduidelijk. Dit kan invloed hebben op de inhoud van de aanpak en op de afname van het aantal gesignaleerde groepen. Wanneer niet in overleg gehandeld wordt zal niet het hele sociale domein betrokken worden. Hierdoor kan misschien niet de meest optimale aanpak en/of hulpverlening geboden worden. Wanneer de politie zelf beslist over de aanpak is dit namelijk vaak vanuit de repressieve kant. Volgens andere respondenten is dit echter niet altijd de beste manier om jongeren aan te pakken. Uit eerdere resultaten

AANPAK RISICIJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

blijkt dat deze onduidelijke verdeling van verantwoordelijkheid en sturing het gevolg zou kunnen zijn van de grotere vrijheid van de nieuwe groepsscan methodiek. De politie benadert zelf de gemeente wanneer zij een stijging zien in het risicovolle gedrag van een jeugdgroep. Wanneer dit, naar eigen invulling, nog niet heftig is voeren zij zelf een aanpak uit zonder dit direct door te geven aan de gemeente. De gemeente heeft hierdoor niet het zicht op alle aanwezige jeugdgroepen.

Kans dat bij gesignaleerde jongeren een aanpak wordt toegepast

In bovenstaand gedeelte is de aanpak in kaart gebracht van risicjongeren binnen jeugdgroepen. In dit onderzoek wordt ook de reactiekans in kaart gebracht. Het is hierbij noodzakelijk om te weten hoeveel problematische jeugdgroepen aanwezig zijn en op hoeveel jongeren uit deze jeugdgroepen een aanpak toegepast is. Op het moment zijn er tussen de tien en vijftien problematische jeugdgroepen in gemeente X. Dit is echter een schatting, gebaseerd op gegevens van de verschillende gemeentelijke organisaties. De gemeente geeft aan niet altijd weet te hebben van de aanwezigheid van de jeugdgroepen, zoals eerder beschreven. De jeugdgroepen worden soms rechtstreeks aangepakt op wijkniveau of doorgestuurd naar het veiligheidshuis waardoor het aantal aanwezige groepen niet zeker is:

"Interviewer: Waar wij in ons onderzoek ook graag achter willen komen is het aantal jongeren waarop gereageerd wordt, waar dus een aanpak op toegepast is, of er echt met die jongeren gewerkt is. Als u daar een schatting van kan geven is het ook goed.

Participant: Ja dat vind ik heel moeilijk. Want de structuur is hier zo dat er eigenlijk rechtstreeks vanuit de wijk wordt aangepakt, en als het op wijkniveau niet lukt, de wijk opschaalt naar het veiligheidshuis. Dus ik heb daar heel vaak niet eens weet van. Behalve als het niet lukt." -3

Alle drie de organisaties konden wel met zekerheid stellen dat bij drie groepen een aanpak is toegepast in het afgelopen jaar:

"Participant: En drie groepen waarvan je zegt dat zijn echt hotspots. Die moet je continu bij blijven.

Interviewer: Dus bij drie is er echt een actieve aanpak aan de gang?

Participant: Ja." -5

Bij deze jeugdgroepen is de groepsscan opgemaakt. Uit de interviews blijkt dat alle jeugdgroepen waarbij een groepsscan wordt opgemaakt worden aangepakt. Vanuit de interviews kan worden geconcludeerd dat de reactiekans ongeveer vijfentwintig procent is.

Welke factoren hebben invloed op deze reactiekans

Voorgaande jaren zijn meer jeugdgroepen gesignaleerd dan het afgelopen jaar. Uit de interviews kunnen hier twee mogelijke verklaringen voor gegeven worden. Een eerste mogelijke verklaring hiervoor is de overstap van de shortlistmethodiek naar de groepsscan. Zoals eerder genoemd moest de shortlist halfjaarlijks verplicht worden ingevuld. Nu is er veel vrijheid binnen het opmaken van de groepsscan, waardoor misschien minder groepen in kaart worden gebracht dan daadwerkelijk aanwezig zijn:

'En de wijkagent werd voorheen een beetje verwend doordat wij dat voor hen deden en nu moeten ze dat zelf gaan doen en zie je ook dat er een terugloop is in het invoeren van de groepen.' -1

Een tweede mogelijke verklaring voor het afnemen van jeugdgroepen is de invloed van social media. Jongeren uit de jeugdgroepen kunnen met elkaar communiceren zonder op straat te zijn:

"We zien de laatste tijd een tendens verschuiving dat jongeren steeds meer door multimedia gestuurd worden, dat groepjes wat kleiner worden en meer onzichtbaar in het straatbeeld. Dat neemt echter niet weg dat jongeren graag op straat zijn." -5

Daarnaast spreken zij via social media af in omliggende steden waardoor de groepen moeilijker in kaart gebracht kunnen worden. De informatievoorziening met andere steden wordt daarin belangrijker:

"Maar ik merk wel, dat zie ik ook uit contacten die je met jeugdagenten hebt en met onze systemen wat ik daarin lees, is dat de overlast aan jeugd wel enorm aan het afnemen is. Ik geef dat aan de social media, want ehm, zo veel jongeren hangen niet meer op straat. Die zitten allemaal thuis achter de computer met elkaar te communiceren zeg maar en dingen te bedenken en goed, dan zijn ze op straat niet meer zichtbaar. En de groepen die op straat zichtbaar zijn dat noem ik de harde kern altijd, die zijn ook wijzer geworden en die denken als we op een plek gaan staan zijn we ook te vinden, dus wij gaan mobiel. En dat betekent dat ze door heel [naam gemeente X] trekken maar ook erbuiten. Dus wij krijgen heel vaak informatieverzoeken van buiten [naam gemeente X]. Dus collega's uit [naam andere gemeente] of [naam andere gemeente] die kant van: god, we hebben hier een auto zien rijden, die staat op naam van pietje, kennen jullie die. Dan weten we van, die zijn daar actief, snap je." -2

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

Er kunnen dus meer problematische jeugdgroepen aanwezig zijn dan in kaart is gebracht. Het lijkt onmogelijk om een aanpak toe te passen op deze jeugdgroepen. Hier moet nog aan gewerkt worden, zodat risicjongeren uit deze 'online' groepen ook aangepakt kunnen worden. Wel blijkt uit de interviews met de straatcoaches dat zij jongeren aanspreken op hun social-media gebruik en dat zij met de jongeren in gesprek gaan over de mogelijke gevolgen hiervan. Hiermee proberen zij de negatieve invloed van social media te verminderen. Het uitsluiten van social media bij jongeren kan echter onmogelijk genoemd worden in de huidige samenleving.

Conclusie

Om het gemeentelijk netwerk rondom risicjongeren uit jeugdgroepen in kaart te brengen is eerst gekeken naar alle actoren binnen dit netwerk en de samenwerking tussen deze actoren. De gemeente is sinds 2015 verantwoordelijk voor risicojeugd. Om deze taak goed uit te kunnen voeren zijn teams van verschillende actoren binnen het sociale netwerk opgesteld. Deze teams overleggen eens in de vier weken over de verschillende jeugdgroepen in de gemeente.

Voorheen werd ieder half jaar de Beke shortlist opgemaakt om jeugdgroepen te signaleren. Sinds ongeveer een jaar wordt gewerkt met de groepsscan. Het voordeel van deze nieuwe methodiek is dat een zuiverder beeld van de situatie ontstaat. Een nadeel blijkt dat, met de vrijheid over het invoeren van groepen, minder groepen worden opgemaakt. Na het invullen van de groepsscan wordt in overleg met de driehoek een aanpak opgesteld die bij de groep past. Er is dus geen standaard beleid meer over welke aanpak bij wat voor soort groep uitgevoerd moet worden.

Er wordt nog wel gewerkt vanuit de meersporenaanpak uit de shortlistmethodiek. Op groepsgericht niveau worden groepen bijvoorbeeld eerst geïsoleerd zodat er geen nieuwe jongeren meer bij aansluiten. Persoonsgericht wordt gewerkt met de plus-min-mee methode. Hierbij wordt de min-groep gestraft en de plus-groep en de meelopers worden gekoppeld aan het sociale domein om te zorgen dat zij niet afglijden naar de criminaliteit. De domeingerichte maatregelen zijn meer plaats afhankelijk. Het grootste voordeel hiervan is de duidelijkheid naar de jongeren toe.

Het netwerk is zich bewust van de verschuiving van de verantwoordelijkheid. In de praktijk is dit daarentegen nog niet altijd goed te zien. De gemeente blijkt niet altijd de hoofdsignaleerder van groepen te zijn, terwijl dit in theorie de bedoeling is. De politie speelt nog steeds een grote rol in het signaleren en aanpakken van groepen waarbij niet altijd alle informatie wordt gedeeld met de rest van het gemeentelijk netwerk. Andere actoren binnen het sociale domein delen echter ook niet altijd alle informatie vanwege de vertrouwensband met de jongeren.

Uit de resultaten blijkt dat de reactiekans ongeveer vijftwintig procent is. Dit is minder dan de afgelopen jaren. Dit kan verklaard worden doordat minder groepen

gesignaleerd worden door de vrijheid van de groepsscan. Daarnaast speelt de invloed van social media een rol, jongeren kunnen communiceren zonder op straat aanwezig te zijn. Jongeren verplaatsen zich ook naar andere steden, hierdoor wordt de informatievoorziening tussen gemeenten belangrijker.

Discussie

Er zijn een aantal limitaties met betrekking tot de resultaten van dit onderzoek. In dit onderzoek zijn medewerkers van drie organisaties geïnterviewd. Deze organisaties geven misschien geen compleet beeld van het gehele netwerk rondom risicojongeren. Er zijn meerdere kleine organisaties betrokken in dit netwerk zoals het jongerenwerk en wijkteams. Wel is getracht medewerkers met verschillende achtergronden te benaderen om de reikwijdte van kennis te vergroten. Een andere limitatie is dat een deel van de participanten op de hoogte is van elkaars deelname aan het onderzoek. De anonimiteit tussen de organisaties komt hierbij in het geding door het gebruik van snowball sampling. Dit kan zorgen voor sociaal wenselijke antwoorden. Om deze sociaal wenselijke antwoorden te beperken is de informatie verkregen van andere participanten niet gedeeld. Daarnaast is tijdens de interviews doorgevraagd naar aanleiding van een antwoord, waarbij het antwoord is uitgelegd en/of verklaard. Ook is bij alle medewerkers uit een organisatie gebruik gemaakt van dezelfde topiclijst, vervolgens zijn de antwoorden vergeleken op consistentie. De respondenten gaven de indruk dat ze met openheid en passie over hun werk vertelden en de realiteit goed weergaven.

De belangrijkste resultaten uit dit onderzoek zijn terug te koppelen aan de literatuur uit het theoretisch kader. Het thema 'samenwerking' kwam herhaaldelijk terug in de interviews als er vragen werden gesteld betreft de inhoud van de aanpak van problematische jeugdgroepen. Dit is een indicatie voor het belang van deze onderlinge samenwerking. Het overleg wat vier-wekelijks plaatsvindt is belangrijk om deze samenwerking in stand te houden. Door dit overleg ontwikkelen de organisaties een gedeelde visie over de inhoud van de aanpak die zij uit gaan voeren. Volgens Burik et al. (2013) maakt zo'n eenduidig profiel in de aanpak de aanpak effectiever.

Uit de resultaten blijkt dat de politie in sommige gevallen individueel handelt en/of informatie niet doorspeelt naar de andere organisaties binnen het gemeentelijk netwerk. Deze aanpak door de politie, waarbij niet altijd alle zachte informatie wordt gedeeld met het sociale domein, kan een negatief effect hebben. Een concreet voorbeeld hiervan is de min-groep uit de plus-min-mee methode. Zij ontvangen alleen een straf van de politie. De literatuur stelt echter dat dit niet effectief is in het verlagen van recidive (Noije & Wittebrood, 2009). Bij de plus-groep en de meelopers wordt het sociale domein wel betrokken. Hier wordt hulpverlening gekoppeld aan de eventuele straf. Straf gecombineerd met hulpverlening blijkt wel effectief (Berg-le Clerq, 2012).

AANPAK RISICIJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

Er is een nieuwe methodiek ingevoerd om groepen beter in kaart te brengen en vervolgens specifiek te kunnen aanpakken. Uit de interviews blijkt dat de respondenten uit het netwerk veel waarde hechten aan deze nieuwe groepsgerichte maatregel. De differentiële associatietheorie van Sutherland (1974) benadrukt de invloed van de groep. Deze theorie stelt namelijk dat jongeren eerder afglijden naar criminaliteit als zij meer in aanraking komen met de criminele cultuur door het hebben van criminele vrienden. Het isoleren houdt jongeren weg van deze criminele cultuur. Door een duidelijk beeld te hebben van de groep wordt het duidelijk welke maatregelen er getroffen kunnen worden om deze invloed te verminderen. Groepsgerichte maatregelen in combinatie met persoonsgerichte hulpverlening zijn volgens de literatuur geschikt voor de aanpak van risicjongeren (Berg-le Clerq, 2012; Gottfredson & Hirshi, 1990; Sutherland, 1974). Zorgen dat deze jongeren niet afglijden naar criminaliteit is ook het doel van het gemeentelijk netwerk binnen de aanpak van risicjongeren.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van de resultaten en de literatuur zijn er twee aanbevelingen om de aanpak van risicjongeren uit jeugdgroepen te verbeteren. Bij criminele jongeren worden vaak alleen repressieve maatregelen getroffen door de politie. Hulpverlening bij deze jongeren blijft uit omdat het sociale domein niet altijd kennis heeft van de aanwezigheid van deze jongeren. De meest effectieve aanpak is een gecombineerde aanpak waarbij straf en hulpverlening wordt ingezet. Het koppelen van hulpverlening aan repressieve maatregelen kan verbeteren als er meer wordt samengewerkt tussen de verschillende actoren binnen het gemeentelijk netwerk. Dit kan bereikt worden door middel van openheid tussen de actoren, waarbij duidelijke regels zijn over het delen van zachte informatie. Deze zachte informatie betreft specifieke jongeren, in het bijzonder de criminele jongeren.

De tweede aanbeveling betreft de nieuwe groepsscan. Uit de resultaten is niet duidelijk of deze methodiek effectief is. Om meer duidelijkheid te krijgen over de werking van de nieuwe methodiek is het nuttig een effectiviteitsonderzoek uit te voeren. Hierdoor wordt duidelijk of de groepsscan losstaand effectief is in de aanpak van risicjongeren uit jeugdgroepen. Daarnaast kan deze methodiek gekoppeld worden aan andere groepsgerichte- en persoonsgerichte maatregelen. Wanneer groepen duidelijk in kaart gebracht zijn, is de plus-min-mee methode makkelijker uit te voeren. Met de informatie bekend over de verschillende individuele jongeren kan isolatie plaatsvinden. Hiernaast kan hulpverlening beter worden toegepast wanneer harde en zachte informatie uit de groepsscan bekend is. Een effectieve groepsscan gekoppeld aan andere groepsgerichte- en persoonsgerichte maatregelen leidt tot meer effectiviteit in de aanpak.

Literatuur

- Agnew, R. (1985). Social control theory and delinquency: A longitudinal test. In Weijers, I., & Eliaerts, C. (Eds.), *Jeugdcriminologie: Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Boom Juridische Uitgevers.
- Baron, S. W. (2003). Self-control, social consequences, and criminal behavior: Street youth and the general theory of crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 40, 403-425. doi:10.1177/0022427803256071
- Beke, B. M. W. A., Van Wijk, A., & Ferwerda, H. B. (2006). *Jeugdcriminaliteit in groepsverband ontrafeld: Tussen rondhangen en bendevoorming*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Berg-le Clerq, T. (2012). *Wat werkt bij overlast?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Brass, D. J., Galaskiewicz, J., Greve, H. R., & Tsai, W. (2004). Taking stock of networks and organizations: A multilevel perspective. *Academy of management journal*, 47, 795-817. doi:10.2307/20159624
- Breeuwsma, G. (2001). Verlos mij van des menschen overlast. *Justitiële Verkenningen*, 27, 10-24. Retrieved from <http://www.beke.nl/doc/publicaties/archief/voetbalcriminaliteit.pdf#page=11>
- Burgess, E. W. (2008). The growth of the city: an introduction to a research project. In *Urban ecology* (pp. 71-78). US: Springer.
- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS]. (2016). *Veiligheidsmonitor 2015*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag.
- DeLisi, M., & Vaughn, M. G. (2008). The Gottfredson–Hirschi critiques revisited: Reconciling self-control theory, criminal careers, and career criminals. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 52, 520-537. doi:10.1177/0306624X07308553
- Esbensen, F., & Weerman, F. M. (2005). Youth gangs and troublesome youth groups in the United States and the Netherlands. *European Journal of Criminology*, 2, 5-37. doi:10.1177/1477370805048626
- Ferwerda, H. (2009). *Shortlistmethodiek in 7 stappen*. Arnhem: Bureau Beke.

- Fisher, H., Montgomery, P., & Gardner, F. (2008). Cognitive-behavioural interventions for preventing youth gang involvement for children and young people. *Campbell Systematic Reviews, 8*, 1-35. doi:10.1002/14651858.CD007008.pub2
- Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). A general theory of crime. In Lilly, J. R., Cullen, F. T., & Ball, R. A., *Criminological theory: Context and consequences* (pp. 114-140). Los Angeles: Sage Publications.
- Hirschi, T. (1969). Causes of delinquency. In Lilly, J. R., Cullen, F. T., & Ball, R. A., *Criminological theory: Context and consequences* (pp. 114-140). Los Angeles: Sage Publications.
- Howell, J. C. (1998). Promising programs for youth gang violence prevention and intervention. In Loeber, R., & Farrington, David P. (1998). *Serious & violent juvenile offenders: Risk factors and successful interventions* (pp. 284-312). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications.
- Huxham, C., & Vangen, S. (2013). *Managing to collaborate: The theory and practice of collaborative advantage*. Routledge.
- Integraal Veiligheidsplan 2015-2018: Gemeente X.*
- Kennedy, D. M., Braga, A. A., Piehl, A. M., & Waring, E. J. (2001). Reducing gun violence: The Boston Gun Project's Operation Ceasefire. Boston: US Department of Justice Office of Justice Programs.
- Lowenkamp, C. T., Cullen, F. T., & Pratt, T. C. (2003). Replicating Sampson and Groves's test of social disorganization theory: Revisiting a criminological classic. *Journal of Research in Crime and Delinquency, 40*, 351-373.
doi:10.1177/0022427803256077
- McGarrell, E. F., Corsaro, N., Hipple, N. K., & Bynum, T. S. (2010). Project safe neighborhoods and violent crime trends in US cities: Assessing violent crime impact. *Journal of Quantitative Criminology, 26*, 165-190. doi:10.1007/s10940-010-9091-9

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR
GEMEENTELIJK NETWERK

- McIllwain, J. S. (1999). Organized crime: A social network approach. *Crime, Law & Social Change*, 32, 301-323. Retrieved from <https://link-springer-com.proxy.library.uu.nl/content/pdf/10.1023/A:1008354713842.pdf>
- Noije, L. van, & Wittebrood, K. (2009). *Overlast en verloedering ontsleuteld: Veronderstelde en werkelijke effecten van het Actieplan Overlast en Verloedering*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Özbay, Ö., & Özcan, Y. Z. (2006). A test of Hirschi's social bonding theory: Juvenile delinquency in the high schools of Ankara, Turkey. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50, 711-726.
doi:10.1177/0306624X05283525
- Pleysier, S., & Deklerck, J. (2006). Over hondenpoep en hangjongeren. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 5, 5-20. Retrieved from <http://uitgaansoverlast.wdfiles.com/local--files/wout/Over%20hondenpoep%20en%20hangjongeren%20-%20Een%20verkennd%20onderzoek%20naar%20overlastfenomenen%20in%20Oparken.pdf>
- Pratt, T. C., & Cullen, F. T. (2000). The empirical status of Gottfredson and Hirschi's general theory of crime: A meta-analysis. *Criminology*, 38, 931-964.
doi:10.1111/j.1745-9125.2000.tb00911.x
- Provan, K. G., & Kenis, P. (2008). Modes of network governance: Structure, management, and effectiveness. *Journal of public administration research and theory*, 18, 229-252. doi:10.1093/jopart/mum015
- Sampson, R. J., & Groves, W. B. (1989). Community structure and crime: Testing social-disorganization theory. *American journal of sociology*, 94, 774-802.
doi:10.1086/229068
- Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. US: University of Chicago Press.
- Van Burik, A. E., Hoogeveen, C., de Jong, B. J., Vogelvang, B., Addink, A., & Van Der Steege, M. (2013). *Evaluatie aanpak criminele jeugdgroepen*. Woerden: Van Montfoort/Bureau Alpha/Nederlands Jeugdinstituut.

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR
GEMEENTELIJK NETWERK

Van Dijk, J. A. G. M. (2001). Netwerken, het zenuwstelsel van onze maatschappij.

Universiteit Twente. Retrieved from <http://doc.utwente.nl/96503/1/Netwerken.pdf>

Van Woerkum, C. M. J., & Aarts, M. N. C. (2002). *Wat maakt het verschil: Over de waarde van pluriformiteit in interactieve beleidsprocessen*. Den Haag:

Innovatienetwerk Groene Ruimte en Agrocluster.

Weerman, F. M., Bernasco, W., Bruinsma, G. J., & Pauwels, L. J. (2015). When is spending time with peers related to delinquency? The importance of where, what, and with whom. *Crime & Delinquency*, 61, 1386-1413.

doi:10.1177/0011128713478129

Weerman, F. M., & Hoeve, M. (2012). Peers and delinquency among girls and boys: Are sex differences in delinquency explained by peer factors? *European journal of criminology*, 9, 228-244. doi:10.1177/1477370811435736

Weijers, I., & Eliaerts, C. (Eds.). (2015). *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Boom Juridische uitgevers.

Wikström, P. O. H., & Treiber, K. (2007). The role of self-control in crime causation beyond Gottfredson and Hirschi's general theory of crime. *European Journal of Criminology*, 4, 237-264. doi:10.1177/1477370807074858

Bijlagen

Topiclijst Interviews

Gemeente X

1. Introductie
  - Kennismaking
  - Uitleg Bachelorthesis
  - Toestemming opname
  - Privacy

2. Afdeling Openbare Orde en Veiligheid (OOV) Gemeente
  - Structuur van de afdeling
  - Doel aanpak vanuit gemeente
  - Definitie problematische jeugdgroepen en risicojongeren die lid zijn van deze groepen
  - Werkzaamheden met betrekking tot risicojongeren die lid zijn van problematische jeugdgroepen

3. Aanpak
  - Algemene aanpak risicojongeren die lid zijn van problematische jeugdgroepen
  - Wat is jullie beleid betreft hinderlijke/overlastgevende/criminele jeugdgroepen?
  - Geschiedenis inhoud beleid betreft aanpak jeugdgroepen
  - Vragen naar casus

4. Reactiekans
  - Aantal (afgelopen jaar) risicojongeren in kaart brengen
  - Op hoeveel jongeren is er gereageerd door de gemeente en werd het beleid qua aanpak toegepast?

5. Samenwerking gemeente en netwerk
  - Samenstelling netwerk
  - Sturing van beleid
  - Afstemming met andere organisaties
  - Overleg

6. Afsluiting
  - Overige vragen/opmerkingen
  - Documenten betreft beleid voor analyse onderzoek

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

- Vragen naar andere personen die van toegevoegde waarde kunnen zijn voor ons onderzoek
- Bedankt

Politie

1. Introductie

- Kennismaking
- Uitleg Bachelorthesis
- Toestemming opname
- Privacy

2. Afdeling Politie

- Structuur van de afdeling
- Definitie problematische jeugdgroepen en risicojongeren die lid zijn van deze groepen
- Doel aanpak risicojongeren die lid zijn van problematische jeugdgroepen
- Werkzaamheden met betrekking tot risicojongeren die lid zijn van problematische jeugdgroepen

3. Aanpak

- Algemene aanpak risicojongeren die lid zijn van problematische jeugdgroepen
- Wat is jullie aanpak betreft hinderlijke/overlastgevende/criminele jeugdgroepen?
- Geschiedenis inhoud aanpak betreft aanpak jeugdgroepen
- Vragen naar casus

4. Reactiekans

- Aantal (afgelopen jaar) risicojongeren in kaart brengen
- Op hoeveel jongeren is er gereageerd door de politie en werd het beleid qua aanpak toegepast?

5. Samenwerking gemeente en netwerk

- Samenstelling netwerk
- Sturing
- Afstemming met andere organisaties
- Overleg

6. Afsluiting

- Overige vragen/opmerkingen

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

- Vragen naar andere personen die van toegevoegde waarde kunnen zijn voor ons onderzoek
- Bedankt

Straatcoaches

1. Introductie
  - Kennismaking
  - Uitleg Bachelorthesis
  - Toestemming opname
  - Privacy
2. Straatcoaches
  - Structuur van de organisatie
  - Definitie problematische jeugdgroepen en risicojongeren die lid zijn van deze groepen
  - Doel aanpak risicojongeren die lid zijn van problematische jeugdgroepen
  - Werkzaamheden met betrekking tot risicojongeren die lid zijn van problematische jeugdgroepen (!)
3. Aanpak
  - Algemene aanpak risicojongeren die lid zijn van problematische jeugdgroepen
  - Vragen naar groepsgerichte-/individuele-/domeinsgerichte aanpak
  - Wat is er veranderd sinds de afschaffing van de Beke-shortlist?
  - Vragen naar casus: wat zou jullie rol zijn bij de aanpak van deze groepen?
4. Reactiekans
  - Aantal (afgelopen jaar) risicojongeren in kaart brengen
  - Met hoeveel van deze groepen werken jullie/hebben jullie gewerkt (afgelopen jaar)
5. Samenwerking gemeente en netwerk
  - Samenstelling netwerk
  - Sturing
  - Afstemming met andere organisaties
  - Overleg
6. Afsluiting
  - Overige vragen/opmerkingen

AANPAK RISICOJONGEREN UIT PROBLEMATISCHE JEUGDGROEPEN DOOR GEMEENTELIJK NETWERK

- Vragen naar andere personen die van toegevoegde waarde kunnen zijn voor ons onderzoek
- Bedankt

Casussen Interviews

Casus hinderlijke jeugdgroepen

In de Vogellaan in gemeente X klagen bewoners sinds een maand over een groep jongeren die elke avond op het pleintje bij de supermarkt hangen. Ze vallen mensen niet persoonlijk lastig maar ze maken wel veel lawaai. Een enkele keer hebben ze zelfs de ruiten van het bushokje bij de supermarkt ingeslagen.

- Hoe zouden jullie handelen in deze situatie?
- Wat zou u doen om deze overlast te verminderen?

Casus overlastgevende jeugdgroep

Op een middelbare school in de bartjeswijk in gemeente X is een groep jongeren die na school ook vaak in de buurt van de school rondhangen. Het was eerst allemaal best onschuldig maar tegenwoordig vallen ze ook voorbijkomende buurtbewoners lastig door scheldwoorden naar ze te schreeuwen. Ook hebben ze meerdere malen de prullenbakken rondom de school en op het plein vernield en omstanders hebben het vermoeden dat ze ook handelen in drugs. De school weet niet goed meer wat ze ermee aanmoeten en trekt aan de bel bij de politie.

- Hoe zouden jullie handelen in deze situatie?
- Wat zou u doen om het gedrag van deze jongeren aan te pakken?

Casus criminele jeugdgroep

In Kruiskamp zijn er verschillende jeugdgroepen die zich bezighouden met geweldsdelicten en diefstal. Er vinden vaak gevechten plaats tussen de groepen wat de veiligheidsgevoelens van de buurtbewoners sterk verlaagt. Een enkele keer is een gevecht flink uit de hand gelopen waarbij twee levens werden bedreigd. Toen is er geen dode gevallen, maar deze gevechten vinden nog steeds plaats.

Daarnaast is er sprake geweest van meerdere inbraken door jongeren uit deze jeugdgroepen. Hierbij werden er sieraden en geld gestolen maar hier kwam geen geweld aan te pas.

- Hoe treden jullie op als dit soort delicten worden gepleegd door jongeren uit een jeugdgroep?
- Hoe willen jullie dit gedrag voorkomen?